

แผนปฏิบัติการเชิงนโยบาย ด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนการพาณิชย์และสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพญาณรงค์ 7 ถนนพระราม 6 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ / โทรสาร 0 2265 6573 - 4 <http://www.onep.go.th>

ที่ ทส 1008/ 1385

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

4 กรกฎาคม 2550

เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 7/2550

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 7/2550 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2550

สืบเนื่องจากมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2543 เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2543 ให้นำมติคณะกรรมการฯ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ และมติการประชุมครั้งที่ 10/2548 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2548 ให้นำมติเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่สำคัญ และเรื่องที่คณะกรรมการฯ พิจารณาได้ข้อยุติแล้ว เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ นั้น

ในการนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จึงขอเสนอมติการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 7/2550 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2550 ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ให้การรับรองเรียบร้อยแล้ว ในการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 8/2550 เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2550 เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ โดยมีมติคณะกรรมการฯ เห็นชอบ สรุปได้ดังนี้

1. แผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน
 2. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
 3. การกำหนดบังคับใช้มาตรฐานการระบายสารมลพิษจากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมรถยนต์ดีเซล ขนาดเล็กระดับที่ 7 และรถยนต์เบนซินระดับที่ 8
 4. การจัดสรรงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในพื้นที่จังหวัดระยอง พ.ศ. 2550 - 2554 ในโครงการเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน
 5. ความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญในประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- รายละเอียดดังสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเรียนคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

โทร. 0 2265 6609-10

โทรสาร 0 2265 6602

ด่วนมาก

ที่ นร ๐๕๐๖/๑๑๖๗๕

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐

เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๐

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อ้างอิง หนังสือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส ๑๐๐๔/๑๓๔๕
ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ตามที่ได้เสนอเรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๐
ไปเพื่อดำเนินการ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๐

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวสิบลักษณ์ วนวิสุทธิ์)

ผู้อำนวยการสำนักวิเคราะห์เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

11 ก.ค. 2550

สำนักวิเคราะห์เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๕๐๐๐ ต่อ ๓๒๘

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๕๐๖๔ j05-07-50/ทศรณ

www.cabinet.thaigov.go.th

แผนปฏิบัติการเชิงนโยบาย
ด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน
(ฉบับผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี)

จัดทำโดย
กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กรกฎาคม ๒๕๕๐

สารบัญ

	หน้า
หลักการและเหตุผล	1
สถานการณ์และประเด็นปัญหา	1
นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชน	3
นิยาม วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย	7
แนวทางและมาตรการ	8
หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ	12
ภาคผนวก	

แผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน

1. หลักการและเหตุผล

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ในส่วนของนโยบายหลักด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน ได้กำหนดเป้าหมายให้ชุมชนทุกระดับมีการจัดการพื้นที่สีเขียว อันจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนประชาชน ชุมชน และองค์กรเอกชน เพื่ออาสา ร่วมกันพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว

การดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ระบบการบริหารจัดการยังเป็นการดำเนินงานแบบแยกส่วนและขาดการบูรณาการของหน่วยงานในทุกระดับ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังคงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบบางประการ เพื่อกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียว ตลอดจนการนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจูงใจ เพื่อเพิ่มและดูแลบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน เพื่อผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนใช้เป็นกรอบแนวทางนำไปสู่การเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างบูรณาการและมีประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของประชากรและเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองที่มีคุณภาพสืบต่อไป

2. สถานการณ์และประเด็นปัญหา

พื้นที่สีเขียวช่วยสร้างอากาศบริสุทธิ์ ลดอุณหภูมิของบรรยากาศ¹ รักษาสมดุลระหว่างการใชพื้นที่ก่อสร้างในเมืองและพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อสิ่งแวดล้อมที่พึงมีในเมือง ตลอดจนช่วยให้การขยายตัวของเมืองเป็นไปอย่างมีระบบ รวมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรเมือง ทั้งในด้านความร่มรื่น ลดความแออัดของสิ่งก่อสร้าง และลดความตึงเครียดของสังคมเมือง แต่เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนตามการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง เพื่อสนองตอบการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว การขาดความตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้พื้นที่สีเขียวยังไม่ได้รับการจัดให้เป็นสาธารณูปโภค และสาธารณูปการประเภทหนึ่งที่ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนในการจัดสร้างและบำรุงรักษาในเบื้องต้น โดยที่พื้นที่สีเขียวนอกจากเป็นพื้นที่ให้บริการชุมชนในด้านการพักผ่อนหย่อนใจและการออกกำลังกายแล้ว ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นเมือง/ชุมชนน่าอยู่ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากระบบการบริหารจัดการในเรื่องพื้นที่สีเขียวยังขาดการบูรณาการ

¹ ดร.จำเนียร วรรัตนชัยพันธ์, 2548, เอกสารประกอบการสัมมนา ในรายงานการสัมมนาระดมความคิดเห็น แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการใช้มาตรการทางด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชน ซึ่งกล่าวไว้ว่า ต้นไม้ที่โตเต็มที่ 1 ต้น สามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศได้ประมาณ 8 กิโลกรัมต่อปี และต้นไม้ที่มีพื้นผิวใบ 150 ตารางเมตร สามารถให้ก๊าซออกซิเจนสำหรับมนุษย์ 1 คน นอกจากนี้ ต้นไม้ยังช่วยลดอุณหภูมิของบรรยากาศได้ โดยบริเวณที่มีสิ่งก่อสร้างที่มีต้นไม้และไม่ต้นไม้จะมีอุณหภูมิสูงกว่าบริเวณที่เป็นพื้นที่สีเขียว โดยจะมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 2-2.7 องศาเซลเซียส

ของหน่วยงานทั้งในระดับการวางแผนและระดับปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาของพื้นที่สีเขียวในชุมชน ดังนี้

2.1 สัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรอยู่ในเกณฑ์ต่ำ²

การขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนเมืองหลายแห่งขาดแคลนพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมกับสัดส่วนของประชากร ประกอบกับการสนับสนุนงบประมาณและแหล่งเงินทุนที่มีไม่เพียงพอ ทำให้พื้นที่สีเขียวบางแห่งขาดการดูแลอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง จึงทำให้มีสภาพทรุดโทรม และรกร้าง

2.2 องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวยังไม่ตกผลึก

ในปัจจุบันแนวความคิดเรื่องการจัดการพื้นที่สีเขียว ยังเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย ไม่เป็นเอกภาพ ประกอบกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังมีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่สีเขียวที่แตกต่างกัน ทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการบริหารจัดการไม่ได้คำนึงถึงการเพิ่มและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้กระบวนการจัดทำแผนแม่บทในการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวยังไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง การบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ยังไม่มียุทธศาสตร์และแนวคิดด้านการวางแผนพื้นที่สีเขียวที่บูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งขาดการสร้างองค์ความรู้สู่ภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนและชุมชน จึงขาดความเชื่อมโยง/ต่อเนื่องในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการทำงานด้านพื้นที่สีเขียว

2.3 กลไก/เครื่องมือที่นำไปสู่การปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพ

1) มาตรการจูงใจในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยังไม่ครอบคลุม

ตามที่ รัฐบาลให้สิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีเฉพาะกรณีเอกชนที่สนับสนุนการจัดสร้างและบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวเพื่อการนันทนาการที่ไม่เก็บค่าบริการ โดยออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 428) พ.ศ. 2548 อย่างไรก็ตาม พระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมหรือจูงใจในกรณีอื่น ๆ อาทิ กรณีของเอกชนที่ลงทุนในการสร้างและบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวที่เก็บค่าบริการ เช่น สวนสามพราน สวนนกขุนทอง สวนผีเสื้อ ฯลฯ หรือกรณีของเอกชน/ครัวเรือนที่สนับสนุนการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ใหญ่

2) ข้อจำกัดของงบประมาณบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชน

การสร้างและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยงบประมาณค่าใช้จ่ายในการสร้างสวนสาธารณะจะแตกต่างกันไปตามประเภทของสวนสาธารณะ³

² รายงานฉบับสมบูรณ์ มาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2547) ซึ่งรายงานไว้ว่า สัดส่วนพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร เท่ากับ 1.46 ตารางเมตร/คน เทียบกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวสากล 15 ตารางเมตร/คน

³ แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร ของ กรุงเทพมหานคร (2546) ซึ่งรายงานไว้ว่า สวนสาธารณะที่เน้นการตกแต่งไม้ดอกไม้ประดับและสิ่งปลูกสร้าง มีค่าใช้จ่ายประมาณไร่ละ 3 ล้านบาท ขณะที่สวนสาธารณะที่เน้นความร่มรื่นตามรูปแบบของสวนป่า จะใช้งบประมาณเพียงไร่ละ 150,000 บาท ส่วนงบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวอยู่ระหว่าง 3,000-25,000 บาทต่อไร่ต่อปี

3) ข้อจำกัดของคำนิยามและข้อกำหนดยังไม่ครอบคลุม

ในปัจจุบันกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถสนับสนุนการจัดสร้างและการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียว ทั้งในส่วนภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ในเรื่องนิยาม“ที่ว่าง” ไม่ได้รวมถึงพื้นที่สีเขียว และไม่มีการกำหนดสัดส่วนของพื้นที่สีเขียวไว้ในที่ว่าง รวมทั้ง ไม่ได้กำหนดให้พื้นที่สีเขียวเป็นองค์ประกอบของระยะถอยร่นจากแนวถนนสาธารณะและตามแนวพื้นที่แหล่งน้ำธรรมชาติ และกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตใช้และการเลิกใช้ที่ราชพัสดุของกระทรวง ทบวง กรม เท่านั้นและไม่มีเงื่อนไขให้ส่วนราชการต้องกันพื้นที่เป็นที่ว่าง หรือการเว้นที่ว่างเพื่อปลูกต้นไม้

4) การบังคับใช้กฎหมายยังไม่สัมฤทธิ์ผล

กฎหมายว่าด้วยการผังเมืองบัญญัติให้มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่โล่งและพื้นที่นันทนาการ ซึ่งเอื้อต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนได้ หากมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง

2.4 ความพยายามในการสร้างจิตสำนึก และกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของต้นไม้ต่อคุณภาพชีวิต และสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนยังไม่เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ปัจจุบัน แม้ภาครัฐและภาคเอกชนบางส่วนได้มีความพยายามในการสร้างจิตสำนึก ให้ตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้ต่อคุณภาพชีวิต และสุขภาพอนามัยก็ตาม แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่สามารถสร้างกระแสให้เกิดความรัก และความตระหนักถึงความสำคัญ และความผูกพันของต้นไม้กับชีวิตของทุกคน ดังนั้น อาจจำเป็นต้องอาศัยมาตรการจูงใจทั้งทางสังคม และทางการเงิน ตลอดจนการสร้างพันธมิตร/เครือข่ายเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของทุกภาคส่วนในสังคมที่จะประสานพลังในการสร้าง และดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวของชุมชนโดยชุมชนอย่างแท้จริง

3. นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชน

นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชนตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2540-2559) และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 – 2554 มีดังนี้

3.1 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2540-2559)

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ได้กำหนดนโยบายเฉพาะด้านและแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งในส่วนของ**นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน** ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ไว้ 6 ประการ ดังนี้

3.1.1 นโยบายกำหนดทิศทางและจัดระเบียบการเจริญเติบโตของชุมชนทุกระดับ โดยคำนึงถึงศักยภาพของธรรมชาติ ระบบวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ประชากรขีดความสามารถของโครงสร้างพื้นฐาน การบริการสาธารณะ เพื่อให้ชุมชนมีบูรณาการทางสังคมสิ่งแวดล้อมที่สงบ สะอาด ร่มรื่น น่าประทับใจอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

1) ปรับปรุงการบริหารจัดการด้านพื้นที่สีเขียวของรัฐให้มีเอกภาพทั้งการกำหนดนโยบาย แผน และการปฏิบัติการ รวมทั้งสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน

2) ส่งเสริมการนำมาตรการทางการเงินและการคลังในรูปของ “กองทุนสีเขียว” โดยระดมทุนจากภาครัฐ ท้องถิ่นและภาคเอกชน และใช้หลักสิทธิในการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเพื่อการจัดการพื้นที่สีเขียว

3.1.2 นโยบายส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพื้นที่ในชุมชนทุกระดับเพื่อการพัฒนาและควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

1) โครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และดำเนินการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน และพื้นที่สีเขียวให้เหมาะสม

3.1.3 นโยบายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสงวนที่ดินเป็นพื้นที่สีเขียว⁴ สำหรับเป็นพื้นที่ที่สร้างความสดชื่น และส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนและประชากรในอนาคตอย่างเพียงพอ

แนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

1) ส่งเสริมการใช้พื้นที่สาธารณะ และที่ราชพัสดุเป็นสวนสาธารณะทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยให้มีสัดส่วนตามมาตรฐานของรัฐ และกระจายให้ทั่วถึงทุกชุมชน

2) ควบคุมการใช้ประโยชน์ หรือสงวนไว้ซึ่งพื้นที่รอบชานเมืองที่มีสภาพแวดล้อมและสมรรถนะที่ดินเหมาะสมเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวโดยใช้หลักสิทธิในการพัฒนา

3.1.4 นโยบายให้ท้องถิ่นเร่งรัดและดำเนินการสร้างจินตภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ดีในชุมชนทุกระดับ

แนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

1) กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวโดยรอบศาสนสถาน โรงเรียน โบราณสถาน อนุสาวรีย์ หรือชุมชนโบราณ เพื่อเป็นเขตกันชน

2) ส่งเสริมการจัดภูมิทัศน์ของถนน พื้นที่โล่งว่างในชุมชน และพื้นที่สีเขียว ให้สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้างเคียง

⁴ โดยจำแนกความสำคัญของพื้นที่สีเขียวทั้งในระดับประเทศ ภาค จังหวัด อำเภอ เมือง และชุมชน

3.1.5 นโยบายการผสมผสานแผนโครงสร้างบริการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชุมชนทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

1) สนับสนุนประชาชน ชุมชนและองค์กรเอกชน เพื่ออาสา ร่วมกันพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว

3.1.6 นโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรับทราบข้อมูล และมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน

แนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

1) สร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึก จิตวิญญาณให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพื้นที่สีเขียว

2) สนับสนุนการพัฒนาและจัดทำระบบฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวให้มีมาตรฐานเดียวกัน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายของระบบข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 – 2554

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 ในส่วนของแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ให้ความสำคัญด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน โดยกำหนดกลยุทธ์ และมาตรการที่เกี่ยวข้องในด้านพื้นที่สีเขียว ดังนี้

3.2.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคี โดยมีมาตรการและแนวปฏิบัติ ดังนี้

3.2.1.1 อนุรักษ์และสงวนที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวในอนาคตอย่างพอเพียง โดย

1) ให้ทุกส่วนราชการเร่งรัด นำร่องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน ส่งเสริมการใช้พื้นที่สาธารณะ ที่ราชพัสดุ และที่ดินของเอกชน เพื่อจัดทำพื้นที่สีเขียวให้กระจายทั่วทุกชุมชนบนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาจากทุกภาคส่วน

2) ควบคุมการใช้ประโยชน์หรือสงวนไว้ซึ่งพื้นที่โดยรอบชานเมือง เพื่อให้เป็นแถบพื้นที่กันชน (green belt) รอบชุมชน เมือง และระหว่างชุมชนเมืองกับพื้นที่อุตสาหกรรม โดยจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบ หรือเชื่อมโยงกับผังเมืองในการวางผังเมือง

3) ปรับปรุงการบริหารและการจัดการพื้นที่สีเขียวของรัฐให้มีเอกภาพ ทั้งการกำหนดนโยบาย แผนและการปฏิบัติ รวมทั้ง สนับสนุนการบริหารงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) เพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่งและสวนสาธารณะ ในเขตเมือง และในสถานที่ราชการ รวมทั้ง ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่สาธารณะริมน้ำ ชายหาด เพื่อให้เป็นแหล่งนันทนาการ

5) สนับสนุนให้ภาคเอกชนเพิ่มและดูแลพื้นที่สีเขียว รวมทั้งสร้างระบบจูงใจให้ประชาชนและเอกชนปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่ถือครองของตนเองในเมือง

6) ปรับปรุง เพิ่มเติมกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในทุกระดับ และผลักดันให้มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด รวมทั้ง สนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.2.1.2 ปรับปรุงพื้นที่ในชุมชนทุกระดับเพื่อการพัฒนาและควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดย

1) พัฒนาพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคมของชุมชน เช่น ศาลาประชาคม ศาสนสถาน และโรงเรียน เป็นต้น

2) กำหนดให้โครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ดำเนินการจัดการด้านพื้นที่สีเขียวอย่างเหมาะสม และสามารถเชื่อมโยงกับโครงข่ายพื้นที่สีเขียวของเมือง

3.2.1.3 ใช้มาตรการทางสังคมและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียว โดย

1) ยกย่ององค์กรและผู้ประกอบการที่มีผลงานด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวดีเด่น โดยออกประกาศให้สังคมรับทราบ

2) ศึกษามาตรการทางเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัยและเหมาะสมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำกับการขยายตัวของเมืองและการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

3.2.1.4 การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ โดยส่งเสริมการจัดภูมิทัศน์ของถนน พื้นที่โล่ง และพื้นที่สีเขียวในชุมชน

3.2.2 การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงรุกในท้องถิ่น โดยมีมาตรการและแนวปฏิบัติ ดังนี้

3.2.2.1 สร้างศักยภาพของ อปท. โดย

1) สร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว

2) สนับสนุนการพัฒนาและจัดระบบฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการเชื่อมโยงโครงข่ายระบบข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน

3) สนับสนุนให้ อปท. ขับเคลื่อนชุมชนให้มีความสามารถในการจัดการพื้นที่สีเขียวให้เป็นไปตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่

3.2.2.2 ใช้เครื่องมือทางการเงินและการคลังในการจัดการพื้นที่สีเขียว โดย

1) พัฒนาและนำร่องมาตรการ ด้านการเงิน การคลังใหม่ๆ เช่น ภาษีการพัฒนา มาตรการการโอนสิทธิการพัฒนาสำหรับ อปท. ใช้ในการจัดการพื้นที่สีเขียว

4. นิยาม วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย

4.1 นิยาม

พื้นที่สีเขียว⁵ยั่งยืน หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่มีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่⁶เป็นองค์ประกอบหลักและได้รับการดูแลบำรุงรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

พื้นที่สีเขียว⁷ชุมชนเมืองที่ยั่งยืน หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้นในชุมชนเมืองที่ปกคลุมด้วยพืชพรรณที่มีไม้ยืนต้นเป็นองค์ประกอบหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี สวยงาม ร่มเย็น น่าอยู่ และเพิ่มองค์ประกอบของการใช้ที่ดินในเมือง เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในเมือง และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทั้งนี้ พื้นที่สีเขียว มีบทบาทสำคัญในพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่ที่ไม่มีการก่อสร้างที่อยู่ระหว่างพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร และที่เว้นว่างที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ การนันทนาการ การกีฬา และเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นกับพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ให้เกิดความเชื่อมโยงกลมกลืนและสร้างสมดุลทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ชุมชนเมืองในที่นี้ ให้หมายถึง กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่

4.2 วิสัยทัศน์

ชุมชนเมืองน่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองที่ยั่งยืนเป็นองค์ประกอบสำคัญ

4.3 วัตถุประสงค์

การดำรงพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองที่มีอยู่เดิมและการเพิ่มพื้นที่สีเขียว⁸อย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่มีศักยภาพของชุมชนเมือง

⁵ รายงานฉบับสมบูรณ์มาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน (2547) และรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาการจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทแบบบูรณาการ จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ของ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2548) พื้นที่สีเขียว ได้แก่ 1) พื้นที่สีเขียวสาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึง/ใช้บริการได้ อาทิ สวนสาธารณะ สวนหย่อม สวนพฤกษศาสตร์ พื้นที่สีเขียวอรรถประโยชน์ อาทิ พื้นที่ฝังกลบขยะ พื้นที่บำบัดน้ำเสีย เขตท่าอากาศยาน พื้นที่ที่กันไว้เพื่อควบคุมน้ำท่วม พื้นที่สีเขียวที่เป็นริ้วยาวตามแนวสาธารณูปการต่าง ๆ อาทิ พื้นที่ตามแนวถนน รวมถึงเกาะกลางถนน พื้นที่เขตทางหลวง เขตทางรถไฟ ทางจักรยาน ทางเท้า และแม่น้ำ ลำคลอง คลองชลประทาน บึง หนอง พื้นที่สีเขียวในสถาบันต่าง ๆ อาทิ พื้นที่สีเขียวในบริเวณศาสนสถาน แหล่งโบราณสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม สถานศึกษา สถานที่ราชการ รวมทั้งพื้นที่ในเขตทหาร เป็นต้น 2) พื้นที่สีเขียวในบริเวณที่ดินส่วนบุคคลและสถาบันต่าง ๆ ของเอกชน

⁶ ไม้ยืนต้น หมายถึง ต้นไม้ที่มีอายุยืนหลายปี ซึ่งเมื่อโตเต็มที่จะมีทรงพุ่มไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตร มีความสูงไม่น้อยกว่า 5 เมตร และมีเส้นรอบวงโคนต้น ไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7

4.4 เป้าหมาย

เพิ่มพื้นที่สีเขียว⁹ยั่งยืน ของชุมชนเมืองโดยภาพรวมให้ได้ไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตร ต่อประชากร 1 คน ภายในระยะเวลา 5 ปี และสามารถดำรงรักษาไว้ได้อย่างยั่งยืน

5. แนวทางและมาตรการ

การดำเนินงานเพื่อการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1 การนำร่องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินของรัฐ สถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน และการปลูกไม้ยืนต้นในบริเวณที่ดินสาธารณะริมทางหรือริมน้ำ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้กับชุมชน

มาตรการ

1) นำร่องการจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน **ที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่ใหม่**ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์อยู่เดิม และไม่มีข้อจำกัดในขนาดที่ดินในการปลูกสร้าง เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน โดย "กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวร้อยละ 50 ของแปลงที่ดิน และเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน"

2) นำร่องการจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน **ที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่เดิม**ที่เคยมีการใช้ประโยชน์ โดยสร้างทดแทนอาคารที่มีอยู่ โดย "กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดิน และเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน"

3) นำร่องการจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน**ทั่วไป** โดย "กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดิน และเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน"

4) สถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถานที่ตั้งอยู่**ริมทางสาธารณะ แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ**ให้จัดทำพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนในบริเวณดังกล่าว และเปิดให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ได้

5) สถานที่ราชการ สถานศึกษา และศาสนสถานใดที่ไม่สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินที่ส่วนราชการใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้**ควรจะจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินอื่น**ในระยะทางที่เดินเท้าถึงกันได้จากแปลงที่ดินที่ส่วนราชการนั้นใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ สามารถดำเนินการพัฒนาร่วมกับส่วนราชการอื่นเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืนผืนใหญ่ได้ หรือดำเนินการออกแบบอาคารให้มีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

6) ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการขนาดใหญ่ ต้องวางแผนการสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนอย่างบูรณาการกับการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่สีเขียวเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบสาธารณูปโภคที่รัฐต้องให้บริการแก่ประชาชน และให้จัดสรรงบประมาณเพื่อให้พื้นที่สีเขียวยั่งยืนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7

7) โครงการพัฒนาที่ดินใดๆ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทั้งของรัฐและรัฐวิสาหกิจ จะต้องดำเนินการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้เกิดขึ้นและใช้ประโยชน์ได้จริง ควบคู่ไปกับการจัดทำพื้นที่เพื่อกักเก็บน้ำหรือจัดทำ “แก้มลิง” เพื่อการกักเก็บน้ำ

แนวทางที่ 2 การปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการเพิ่มและการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชน และผลักดันให้มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

มาตรการ

- 1) กำหนดเพิ่มประเภทและสัดส่วน “พื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน” ในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ของผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ ให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด
- 2) กำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในการก่อสร้างอาคารทุกประเภท และการกำหนดให้มีการปลูกทดแทนกรณีการก่อสร้างใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อต้นไม้ใหญ่ และห้ามเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิมเป็นกิจกรรมอื่น เพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน
- 3) กำหนดสัดส่วนของ “พื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน” ใน “ที่ว่าง” ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน อย่างน้อยร้อยละ 50 ของพื้นที่ว่าง และกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ให้มีพื้นที่สีเขียวตามสัดส่วนดังกล่าว พร้อมติดตามประเมินผล
- 4) กำหนดมาตรการการเพิ่ม “พื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน” ในชุมชนเมืองซึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เขตควบคุมมลพิษ และพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรม รวมทั้งเมืองเก่า
- 5) การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นหรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งโครงการของรัฐและเอกชน ควรให้มีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนเพื่อการดูดซับความร้อนในทุกโครงการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับโครงการแต่ละประเภท
- 6) ให้ท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่สามารถกำกับและผลักดันให้พื้นที่สีเขียวเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 7) ปรับปรุงกฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 โดยกำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์การใช้ที่ดินราชพัสดุต้องจัดให้มีพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนตามสัดส่วนที่กำหนด
- 8) กำหนดให้การจัดให้มีพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณก่อสร้างแก่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ
- 9) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กฎ ระเบียบ กฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนต่อสาธารณชน
- 10) บังคับใช้กฎหมายต่อผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง

แนวทางที่ 3 สนับสนุน ส่งเสริม และกำหนดให้เอกชนเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน

มาตรการ

- 1) กำหนดหลักเกณฑ์ รูปแบบและเงื่อนไขการสนับสนุนเอกชนให้สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนได้ตามสัดส่วนที่กำหนด
- 2) กำหนดหลักเกณฑ์ รูปแบบและเงื่อนไขสำหรับเอกชนรายใดที่ไม่สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินที่ใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดย
 - 2.1) กำหนดให้จัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในที่ดินแปลงอื่นในระยะเดินเท้าถึงกันได้จากแปลงที่ดินที่เอกชนใช้ประโยชน์ โดยสามารถดำเนินการพัฒนาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนร่วมกับเจ้าของที่ดินรายอื่นได้ เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืนผืนใหญ่
 - 2.2) ดำเนินการออกแบบและก่อสร้างอาคารให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ได้ตามเป้าหมาย
 - 2.3) สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสร้าง และ/หรือบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในรูปกองทุนสีเขียว หรือสมทบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชน
- 3) ส่งเสริมให้ชุมชน องค์กรชุมชนจัดทำแผนงาน โครงการด้านพื้นที่สีเขียวยั่งยืน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนต่างๆ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน

แนวทางที่ 4 การใช้แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืน

มาตรการ

- 1) ใช้เครื่องมือทางการเงิน การคลัง ภาษี แก่ทุกภาคส่วนที่มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชนในทุกรูปแบบ ภายใต้หลักการผู้ก่อมลพิษ และผู้ได้รับประโยชน์จากสาธารณูปโภคของรัฐเป็นผู้จ่ายหรือผู้รับภาระในการพัฒนาและการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน
- 2) ให้มีการพัฒนารูปแบบสิทธิประโยชน์และการชดเชยต่างๆ แก่ผู้ที่จัดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน อาทิ การลดหย่อนค่าประกันอัคคีภัยแก่ที่พักอาศัย บ้านเรือนที่มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน การลดหย่อนภาษีสำหรับเอกชน กลุ่มธุรกิจที่ลงทุนในการสร้างและบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนทั้งที่เก็บค่าบริการและไม่เก็บค่าบริการ
- 3) กำหนดให้พื้นที่สีเขียวยั่งยืนเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ขอรับการสนับสนุนการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- 4) พัฒนาระบบกองทุนและรูปแบบการระดมทุนที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนพื้นที่สีเขียวที่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชนโดยชุมชน

แนวทางที่ 5 การเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

มาตรการ

- 1) ผลักดันให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำรวจจำนวนและขนาดพื้นที่สีเขียวแต่ละประเภท รวบรวมและจัดทำข้อมูลพันธุ์ไม้ โดยเฉพาะไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวที่สนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียว และเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- 2) สนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่สีเขียวระดับชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการเตรียมจัดหาที่ว่างเพื่อจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนไว้ล่วงหน้าให้เหมาะสมกับการกระจายตัวและความหนาแน่นของประชากรในเขตชุมชน
- 3) ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืน โดยเน้นพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เพื่อประหยัดงบประมาณในการดูแลและบำรุงรักษา
- 4) พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลพื้นที่สีเขียวชุมชน โดยเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของชุมชน
- 5) ให้ผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดให้ใช้พื้นที่สีเขียวยั่งยืนเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตั้งงบประมาณโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น
- 6) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเร่งพัฒนาและสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือด้านพื้นที่สีเขียว

แนวทางที่ 6 สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ จัดสำนึกในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชน

มาตรการ

- 1) สร้างกระแสให้ประชาชนปลูกต้นไม้ยืนต้นในวันสำคัญต่างๆ และดูแลให้คงอยู่อย่างยั่งยืน
- 2) สนับสนุนให้เยาวชนและผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นผู้ดูแลพื้นที่สีเขียวของชุมชน เพื่อปลูกฝังความรักและทัศนคติที่ดีต่อพื้นที่สีเขียว
- 3) ประสานสมาคมวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและก่อสร้าง เช่น สถาปนิก สมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย เป็นต้น ให้ความสำคัญ ตลอดจนสนับสนุน ผลักดัน และกำกับดูแลให้มีการสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในการออกแบบและก่อสร้างทุกประเภท
- 4) พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในลักษณะพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือด้านพื้นที่สีเขียว

5) สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสภาวะแวดล้อมของเมือง คุณค่าของต้นไม้ในเมือง โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น การถ่ายทอดประสบการณ์การจัดการพื้นที่สีเขียวจากชุมชนสู่ชุมชนและองค์กรภายนอกชุมชน รวมทั้ง แบบอย่างที่ดี และที่ไม่ควรทำด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว

6) จัดให้มีหลักสูตรการเรียน การสอน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ในทุกระดับทั้งในระบบและนอกระบบ

7) พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืน โดยเน้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน

8) จัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์และสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนทั้งในที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ชุมชน และที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดประกวดไม้ยืนต้นไม่ทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าและความรักต่อต้นไม้

9) ใช้มาตรการทางสังคม เพื่อยกย่อง เชิดชูบุคคล หรือหน่วยงาน ชุมชนตัวอย่างที่จัดการพื้นที่สีเขียวได้อย่างดี

10) ส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวแบบครบวงจร ทั้งการผลิตและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ตามแนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน

11) ส่งเสริมการศึกษาวิจัยให้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องพื้นที่สีเขียวบนพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม

6. หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ

แนวทางและมาตรการภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการเพื่อนำแนวทางและมาตรการไปสู่การปฏิบัติซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. หน่วยงานเจ้าภาพเพื่อประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเร่งรัด กำกับควบคุม ติดตามการดำเนินงานตามแนวทางและมาตรการสู่การปฏิบัติ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. หน่วยงานเจ้าภาพสนับสนุนด้านงบประมาณ การจูงใจด้านการเงิน ภาษีอากร รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย สำนักงบประมาณ

3. ผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแนวทางและมาตรการภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หน่วยงานต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานอิสระ¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สมาคมพระคริสตธรรมไทย สภาสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย (ตารางที่แนบ)

¹⁰ หน่วยงานอิสระ ได้แก่ สำนักราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ราชบัณฑิตยสถาน สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ธนาคารแห่งประเทศไทย ศาลว่าการกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลยุติธรรม ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลปกครอง

ตารางแสดงหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางที่ 1 การนำร่องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินของรัฐ สถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน และการปลูกไม้ยืนต้น ในบริเวณที่ดินสาธารณะริมทางหรือริมน้ำเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้กับชุมชน	1.1 นำร่องการจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน โดย "กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวร้อยละ 50 ของแปลงที่ดิน และเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืน" สำหรับ 1) สถานที่ราชการ เฉพาะที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่ใหม่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์อยู่เดิม และไม่มีข้อจำกัดในขนาดที่ดินในการปลูกสร้าง	หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระ องค์กรมหาชน
	2) สถานศึกษา เฉพาะที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่ใหม่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์อยู่เดิม และไม่มีข้อจำกัดในขนาดที่ดินในการปลูกสร้าง	ศธ.
	3) ศาสนสถาน เฉพาะที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่ใหม่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์อยู่เดิม และไม่มีข้อจำกัดในขนาดที่ดินในการปลูกสร้าง	พศ. สกอท. สมาคมพระคริสตธรรมไทย สภาพระสังฆราช- คาทอลิกแห่งประเทศไทย
	1.2 นำร่องการจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืน โดย "กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดิน และเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืน" สำหรับ 1) สถานที่ราชการ เฉพาะที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่เดิมที่เคยมีการใช้ประโยชน์ โดยสร้างทดแทนอาคารที่มีอยู่	หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระ องค์กรมหาชน
	2) สถานศึกษา เฉพาะที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่เดิมที่เคยมีการใช้ประโยชน์ โดยสร้างทดแทนอาคารที่มีอยู่	ศธ.
	3) ศาสนสถาน เฉพาะที่ก่อสร้างใหม่ในพื้นที่เดิมที่เคยมีการใช้ประโยชน์ โดยสร้างทดแทนอาคารที่มีอยู่	พศ. สกอท. สมาคมพระคริสตธรรมไทย สภาพระสังฆราช- คาทอลิกแห่งประเทศไทย

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	1.3 นำร่องการจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืน โดย ”กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดิน และเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืน” สำหรับ 1) สถานที่ราชการทั่วไป	หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระ องค์การมหาชน
	2) สถานศึกษาทั่วไป	ศธ.
	3) ศาสนสถานทั่วไป	พศ. สกอท. สมาคมพระคริสตธรรมไทย สภาพระสังฆราช- คาทอลิกแห่งประเทศไทย
	1.4 จัดทำพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนบริเวณริมทางสาธารณะ แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ และเปิดให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ได้ สำหรับ 1) สถานที่ราชการ ที่ตั้งอยู่ริมทางสาธารณะ แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ	หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระ องค์การมหาชน
	2) สถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ริมทางสาธารณะ แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ	ศธ.
	3) ศาสนสถาน ที่ตั้งอยู่ริมทางสาธารณะ แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ	พศ. สกอท. สมาคมพระคริสตธรรมไทย สภาพระสังฆราช- คาทอลิกแห่งประเทศไทย
	1.5 จัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินอื่นในระยะทางที่เดินเท้าถึงกันได้จากแปลงที่ดินที่ส่วนราชการนั้นใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ สามารถดำเนินการพัฒนาร่วมกับส่วนราชการอื่นเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว	

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	ยังยืนผืนใหญ่ได้ หรือดำเนินการออกแบบอาคารให้มีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับ 1) สถานที่ราชการ ที่ไม่สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินที่ส่วนราชการใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด	หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระ องค์กรมหาชน
	2) สถานศึกษา ที่ไม่สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินที่ส่วนราชการใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด	ศธ.
	3) ศาสนสถาน ที่ไม่สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินที่ส่วนราชการใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด	พศ. สกอท. สมาคมพระคริสตธรรมไทย สภาพระสังฆราช- คาทอลิกแห่งประเทศไทย
	1.6 ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการขนาดใหญ่ ต้องวางแผนการสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนอย่างบูรณาการกับการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่สีเขียวเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบสาธารณูปโภคที่รัฐต้องให้บริการแก่ประชาชน และให้จัดสรรงบประมาณเพื่อให้พื้นที่สีเขียวยั่งยืนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม	คค. มท. กค.
	1.7 โครงการพัฒนาที่ดินใดๆ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทั้งของรัฐและรัฐวิสาหกิจ จะต้องดำเนินการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้เกิดขึ้นและใช้ประโยชน์ได้จริง ควบคู่ไปกับพื้นที่เพื่อกักเก็บน้ำ หรือจัดทำ “แก้มลิง” เพื่อการหน่วงน้ำ	อก. กษ. คค. มท. พม. สธ.

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางที่ 2 การปรับปรุง กฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการเพิ่มและการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชน และผลักดันให้มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด	2.1 กำหนดเพิ่มประเภทและสัดส่วน “พื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน” ในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ของผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ ให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด	มท.
	2.2 กำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในการก่อสร้างอาคารทุกประเภท และการกำหนดให้มีการปลูกทดแทนกรณีการก่อสร้างใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อต้นไม้ใหญ่ และห้ามเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิมเป็นกิจกรรมอื่น เพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน	มท. อก. พม. ทส.
	2.3 กำหนดสัดส่วนของ “พื้นที่สีเขียวยั่งยืน” ใน “ที่ว่าง” ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน อย่างน้อยร้อยละ 50 ของพื้นที่ว่าง และกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ให้มีพื้นที่สีเขียวตามสัดส่วนดังกล่าว พร้อมติดตามประเมินผล	มท. ทส.
	2.4 กำหนดมาตรการการเพิ่ม “พื้นที่สีเขียวยั่งยืน” ในชุมชนเมืองซึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เขตควบคุมมลพิษ และพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรม รวมทั้งเมืองเก่า	ทส. มท. วธ.
	2.5 การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นหรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งโครงการของรัฐและเอกชน ควรให้มีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวยั่งยืนเพื่อการดูดซับความร้อนในทุกโครงการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับโครงการแต่ละประเภท	ทส. มท.
	2.6 ให้ท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่สามารถกำกับและผลักดันให้พื้นที่สีเขียวเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม	มท.
	2.7 ปรับปรุงกฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 โดย	กค.

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	กำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์การขอใช้ที่ดินราชพัสดุ ต้องจัดให้มีพื้นที่สีเขียวที่ยืนตามสัดส่วนที่กำหนด	
	2.8 กำหนดให้การจัดให้มีพื้นที่สีเขียวที่ยืนเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณก่อสร้างแก่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ	นร.
	2.9 เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กฎ ระเบียบ กฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวที่ยืนต่อสาธารณชน	มท. ทส. นร.
	2.10 บังคับใช้กฎหมายต่อผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง	มท. อก. คค. ทส.
แนวทางที่ 3 สนับสนุน ส่งเสริม และกำหนดให้เอกชนเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน	3.1 กำหนดหลักเกณฑ์ รูปแบบและเงื่อนไขการสนับสนุนเอกชนให้สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวที่ยืนได้ตามสัดส่วนที่กำหนด	มท. อก. กค. ทส.
	3.2 กำหนดหลักเกณฑ์ รูปแบบและเงื่อนไขสำหรับเอกชนรายใดที่ไม่สามารถจัดสร้างพื้นที่สีเขียวที่ยืนในแปลงที่ดินที่ใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดย 3.2.1 กำหนดให้จัดสร้างพื้นที่สีเขียวที่ยืนในที่ดินแปลงอื่นในระยะเดินเท้าถึงกันได้จากแปลงที่ดินที่เอกชนใช้ประโยชน์ โดยสามารถดำเนินการพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่ยืนร่วมกับเจ้าของที่ดินรายอื่นได้ เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยืนผืนใหญ่ 3.2.2 ดำเนินการออกแบบและก่อสร้างอาคารให้มีพื้นที่สีเขียวที่ยืนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ได้ตามเป้าหมาย 3.2.3 สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสร้าง และ/หรือ บำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวที่ยืนในรูปกองทุนสีเขียว หรือสมทบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่ยืนของชุมชน	มท. อก. กค.

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	3.3 ส่งเสริมให้ชุมชน องค์การชุมชนจัดทำแผนงานโครงการด้านพื้นที่สีเขียวยั่งยืน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนต่างๆ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน	มท. ทส.
แนวทางที่ 4 การใช้แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืน	4.1 ใช้เครื่องมือทางการเงิน การคลัง ภาษี แก่ทุกภาคส่วนที่มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวยั่งยืน ของชุมชนในทุกรูปแบบ ภายใต้หลักการผู้ก่อมลพิษและผู้ได้รับประโยชน์จากสาธารณูปโภคของรัฐเป็นผู้จ่ายหรือผู้รับภาระในการพัฒนาและการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน	กค. ทส. อก. พท. สธ.
	4.2 ให้มีการพัฒนารูปแบบสิทธิประโยชน์และการชดเชยต่างๆ แก่ผู้จัดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน อาทิ การลดหย่อนค่าประกันอัคคีภัยแก่ที่พักอาศัย บ้านเรือนที่มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน การลดหย่อนภาษีสำหรับเอกชน กลุ่มธุรกิจที่ลงทุนในการสร้างและบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนทั้งที่เก็บค่าบริการและไม่เก็บค่าบริการ	กค. ทส. สธ.
	4.3 กำหนดให้พื้นที่สีเขียวยั่งยืนเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ขอรับการสนับสนุนการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน	ปไอไอ
	4.4 พัฒนาระบบกองทุนและรูปแบบการระดมทุนที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนพื้นที่สีเขียวที่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชนโดยชุมชน	กค. ทส. มท.

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
แนวทางที่ 5 การเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน	5.1 ผลักดันให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำรวจจำนวนและขนาดพื้นที่สีเขียวแต่ละประเภท รวบรวมและจัดทำข้อมูลพันธุ์ไม้ โดยเฉพาะไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวที่สนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียว และเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน	ทส. มท. ศธ.
	5.2 สนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่สีเขียวระดับชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการเตรียมจัดหาที่ว่างเพื่อจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนไว้ล่วงหน้าให้เหมาะสมกับการกระจายตัวและความหนาแน่นของประชากรในเขตชุมชน	ทส. มท. กค.
	5.3 ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืน โดยเน้นพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เพื่อประหยัดงบประมาณในการดูแลและบำรุงรักษา	ทส. มท.
	5.4 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลพื้นที่สีเขียวชุมชน โดยเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของชุมชน	ทส. มท.
	5.5 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดให้ใช้พื้นที่สีเขียวยั่งยืนเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตั้งงบประมาณโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น	มท. ทส. กค.
	5.6 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเร่งพัฒนาและสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือด้านพื้นที่สีเขียว	ทส. มท.
แนวทางที่ 6 สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ จิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชน	6.1 สร้างกระแสให้ประชาชนปลูกต้นไม้ยืนต้นในวันสำคัญต่างๆ และดูแลให้คงอยู่อย่างยั่งยืน	ทส. มท. นร.

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	6.2 สนับสนุนให้เยาวชนและผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นผู้ดูแลพื้นที่สีเขียวของชุมชน เพื่อปลูกฝังความรักและทัศนคติที่ดีต่อพื้นที่สีเขียว	ทส. มท. ศธ.
	6.3 ประสานสมาคมวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและก่อสร้าง เช่น สถาปนิก สมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย เป็นต้น ให้ความสำคัญตลอดจนสนับสนุน ผลักดัน และกำกับดูแลให้มีการสร้างพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในการออกแบบและก่อสร้างทุกประเภท	มท. ทส. อก.
	6.4 พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในลักษณะพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือด้านพื้นที่สีเขียว	ทส. มท.
	6.5 สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสภาวะแวดล้อมของเมือง คุณค่าของต้นไม้ในเมือง โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น การถ่ายทอดประสบการณ์การจัดการพื้นที่สีเขียวจากชุมชนสู่ชุมชนและองค์กรภายนอกชุมชน รวมทั้งแบบอย่างที่ดี และที่ไม่ควรทำด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว	ทส. มท. พท.
	6.6 จัดให้มีหลักสูตรการเรียน การสอน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ในทุกระดับ ทั้งในระบบและนอกระบบ	ศธ. ทส.
	6.7 พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืน โดยเน้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน	ทส. มท. พท. วท.
	6.8 จัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์และสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืน ทั้งในที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ชุมชน และที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดประกวดไม้ยืนต้น ไม้ทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม	ทส. มท. พท. ศธ.

แนวทาง	มาตรการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าและความรักต่อต้นไม้	
	6.9 ใช้มาตรการทางสังคม เพื่อยกย่อง เชิดชูบุคคลหรือหน่วยงาน ชุมชนตัวอย่างที่จัดการพื้นที่สีเขียวได้ดี	ทส. มท. นร.
	6.10 ส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวแบบครบวงจร ทั้งการผลิตและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ตามแนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน	กษ. ทส. มท.
	6.11 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยให้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องพื้นที่สีเขียวบนพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม	ทส. พท. วท. นร.

บัญชีอักษรย่อชื่อหน่วยงาน

ตัวย่อ	ชื่อหน่วยงาน
กค.	กระทรวงการคลัง
กษ.	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
คค.	กระทรวงคมนาคม
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นร.	สำนักนายกรัฐมนตรี
พน.	กระทรวงพลังงาน
พม.	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
มท.	กระทรวงมหาดไทย
วท.	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
วธ.	กระทรวงวัฒนธรรม
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
อก.	กระทรวงอุตสาหกรรม
พศ.	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
สกอท.	สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
-	สมาคมพระคริสตธรรมไทย
-	สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย
ปไอไอ	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ภาคผนวก

การอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ในงานก่อสร้าง เทคนิคและการศัลยกรรม

เดชา บุญค้ำ

ภาพถ่ายเส้น : พระธรรม ธรรมวิมล
นิสิตภูมิสถาปัตยกรรม

การอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ในงานก่อสร้าง เทคนิคและการศัลยกรรม

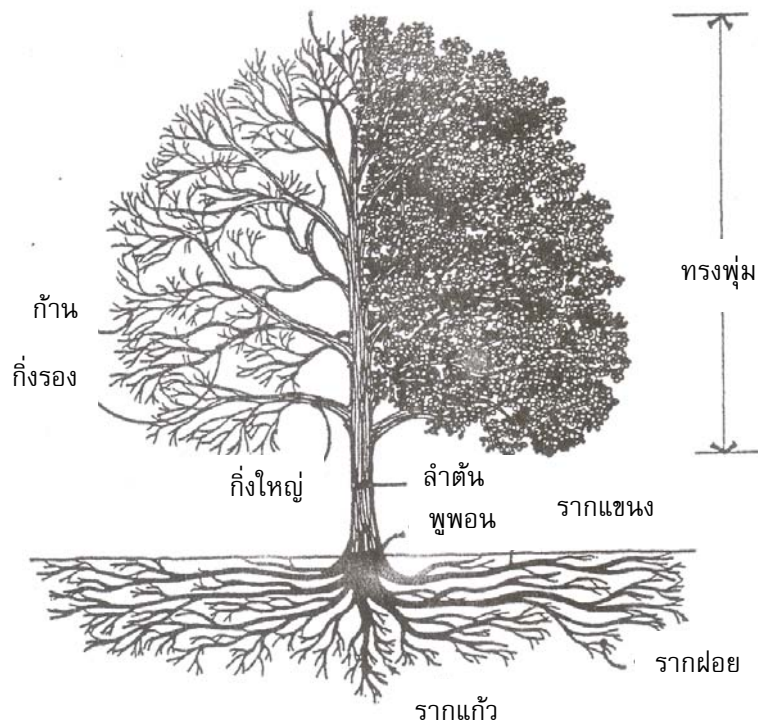
ท่านผู้ที่มีความรักต้นไม้ใหญ่คงจะเคยสังเกตบ้างเป็นแน่ว่า ประเทศไทยของเราซึ่งมีอายุเก่าแก่มากมานานนับพันปีไม่มีใครปรากฏต้นไม้ใหญ่ ๆ ให้เห็นตามเมืองต่าง ๆ เท่าใดนัก แม้แต่กรุงเทพมหานครซึ่งมีอายุครบ 200 ปี ก็ยากที่จะพบต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่อายุยืนยาวคู่บ้านคู่เมืองให้เห็นที่ยังคงเหลืออยู่บ้างก็ไม่สมบูรณ์เต็มไปด้วยโรคและโพรงผุผินกับเมืองในต่างประเทศ ไม่ต้องอื่นไกลเอาในโซนร้อนใกล้เคียงกับประเทศไทย ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย หรือศรีลังกา ยังปรากฏว่ามีต้นไม้เก่าแก่ขนาดใหญ่มีอายุยืนต้นให้เห็นอยู่อย่างสง่าผ่าเผยคู่บ้านคู่เมืองอยู่เป็นจำนวนมาก

การขาดต้นไม้ใหญ่คู่บ้านคู่เมืองของเรามีหลายสาเหตุโดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ในเมืองประการแรกสืบเนื่องมาจากความเจริญของบ้านเมือง ได้แก่ การสร้างถนนหนทาง อาคารบ้านเรือน และสาธารณูปโภคทั้งใต้ดินและบนดิน ซึ่งก็ยิ่งเป็นที่สงสัยว่าเป็นความเจริญจริงหรือไม่ เพราะหากเป็นความเจริญรุ่งเรืองจริงแล้วไหนเมื่อพัฒนาแล้วจึงมีแต่ความน่าเกลียดอย่างถาวรปรากฏขึ้นแทนที่ธรรมชาติดั้งเดิมอันสวยงามอยู่ทั่วไป อีกประการหนึ่งว่ากันว่า เป็นนิสัยของคนไทยซึ่งไม่ชอบต้นไม้ใหญ่ ๆ เมื่อเห็นต้นไม้ใหญ่เติบโตร่มครึ้มก็จะรีบโค่นทิ้งหรือตัดยอดให้เล็กลงเสมอ เพราะต้นไม้ใหญ่มักจะสร้างปัญหา ซึ่งเป็นเรื่องค่านิยมและวิถีปฏิบัติในอดีตที่ผ่านมา ต้นไม้ใหญ่คู่บ้านคู่เมืองที่ปล่อยให้เหลืออยู่บ้างจึงเป็นต้นไม้ที่คนคิดว่ามีเจ้าพ่อ เจ้าแม่หรือรุกเทวดาสงสถิตอยู่ ถ้าโค่นทิ้งจะเกิดการป่วยไข้

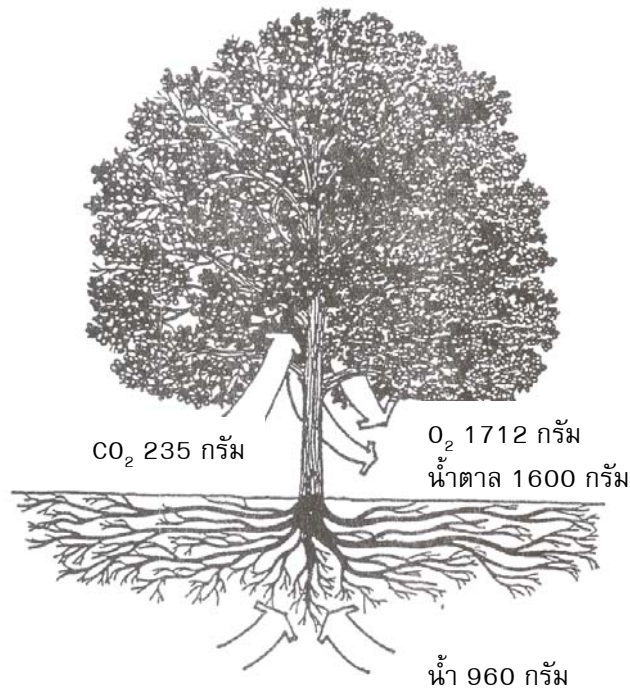
ปัจจุบันเราจะเห็นว่าประชาชนทั่วไปเริ่มจะเห็นคุณค่าของต้นไม้ใหญ่มากขึ้น ได้มีความพยายามที่จะอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ ๆ เอาไว้ ดังจะเห็นได้จากต้นมะขามรอบ ๆ สนามหลวง และถนนราชดำเนินเริ่มได้รับการตัดแต่งอนุรักษ์ไว้บ้างแล้ว ในวงการก่อสร้าง สถาปนิก วิศวกร ผู้รับเหมาก่อสร้าง รวมทั้งเจ้าของโครงการเองก็ได้เริ่มตระหนักถึงคุณค่าของต้นไม้ใหญ่ และได้เริ่มพยายามที่จะอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ให้คงไว้ในบริเวณที่ก่อสร้างในโครงการขนาดต่าง ๆ ทั้งที่สำคัญและไม่สำคัญ ซึ่งในบางครั้งการอนุรักษ์ก็ประสบความสำเร็จล้มเหลว คือ ต้นไม้ที่พยายามอนุรักษ์ไว้ได้ตายลงอย่างน่าเสียดาย

คุณค่าของต้นไม้

ต้นไม้ใหญ่มีค่ามากในระบบนิเวศนอกเหนือจากคุณค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งเราทราบกันดีอยู่แล้ว นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นคว้าวิจัยข้อมูลและความจริงเกี่ยวกับต้นไม้เพิ่มเติมไว้มาก ทำให้เราเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้มากขึ้น และได้พยายามที่จะอนุรักษ์ไว้ดังได้กล่าวมาแล้ว คุณค่าของต้นไม้บางอย่างอาจเป็นที่ทราบกันดีแล้ว ในที่นี้จึงขอยกตัวอย่างความจริงเฉพาะที่น่าสนใจเพียงบางประการเท่านั้น เช่น

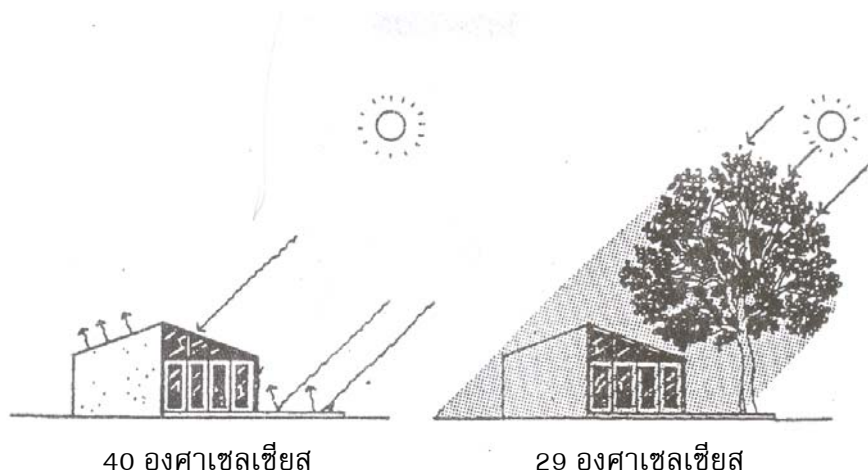

รูปที่ 1 สรีระของต้นไม้ที่เติบโตเต็มที่แล้ว แสดงให้เห็นระบบราก พุ่มใบ และกิ่งก้านสาขา

รูปที่ 2 ต้นไม้ขนาดใหญ่สามารถผลิตออกซิเจน และน้ำตาลจากน้ำในดิน และดูดคาร์บอนไดออกไซด์จากอากาศโดยวิธีการสังเคราะห์แสง

- ◆ เมื่อต้นไม้อยู่ระหว่างการสังเคราะห์แสงมันจะดูดความร้อนในอากาศโดยรอบ ต้นไม้ใหญ่ที่คลุมเต็มเนื้อที่ประมาณ 60 ตารางวา จะดูดความร้อนคิดเป็นค่าประมาณ 1.2 ล้าน กิโลกรัมแคลอรีต่อวัน เทียบเท่ากับเครื่องปรับอากาศสำหรับบ้านขนาดกลาง 2 หลัง เปิดใช้วันละ 12 ชั่วโมง
- ◆ อุณหภูมิของห้องในบ้านที่โดนแดดส่องผนังโดยตรง (โดยเฉพาะด้านตะวันตก ตอนบ่ายๆ) จะสูงมากจนอยู่ไม่สบาย และหากปลูกต้นไม้บังอุณหภูมิจะลดลงถึง 11 องศาเซลเซียส
- ◆ พื้นดินที่ถูกแดดโดยตรงจะร้อน 50-67 องศาเซลเซียส เมื่อเทียบกับผิวพื้นดิน ใต้ร่มไม้ในบริเวณเดียวกันจะมีอุณหภูมิเพียง 20 องศาเซลเซียส
- ◆ ถนนที่ปราศจากต้นไม้ใหญ่จะตรวจพบฝุ่นละอองถึง 10,000-20,000 อนุภาคต่ออากาศ 1 ลิตร เมื่อเทียบกับ 3,000 อนุภาคของถนนสภาพเดียวกันที่มีต้นไม้ร่มรื่น

รูปที่ 3 ต้นไม้สามารถลดอุณหภูมิในห้องของบ้านที่ถูกแสงแดดโดยตรงลงได้ 11 องศาเซลเซียส

รูปที่ 4 ชีตความสามารถในการกรองฝุ่นของกลุ่มต้นไม้

ได้มีผู้พยายามประมาณราคาต้นไม้จากคุณค่าทางนิเวศวิทยาออกเป็นค่าทางเศรษฐกิจตามราคาของออกซิเจนและคาร์บอนไดออกไซด์ที่ต้นไม้ได้ผลิต รวมทั้ง ความสามารถในการจัดสารพิษตลอดจน ดอก ผล และส่วนของต้นไม้ที่มนุษย์ใช้บริโภคได้ ปรากฏว่าต้นไม้ขนาดใหญ่ (ขนาดต้นจามจุรี) จะมีราคาประมาณ 600,000 บาท ซึ่งเป็นประมาณการเมื่อ 15 ปีก่อน ปัจจุบันควรจะมีราคาประมาณไม่น้อยกว่าต้นละ 1 ล้านบาท ดังนั้น ใครก็ตามที่โค่นต้นจามจุรีหรือตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ ๆ หรือปล่อยปละละเลยให้ต้นไม้ตายไปต้นหนึ่ง ก็เท่ากับเขาผู้นั้นก็กำลังทำลายทรัพยากรของมนุษยชาติ ที่มีค่าเทียบเท่าโรงงานผลิตออกซิเจนที่สามารถดูดซับมลพิษและวัสดุที่ใช้ประโยชน์ด้านการบริโภคและอุปโภคราคา 1 ล้านบาท ลงอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

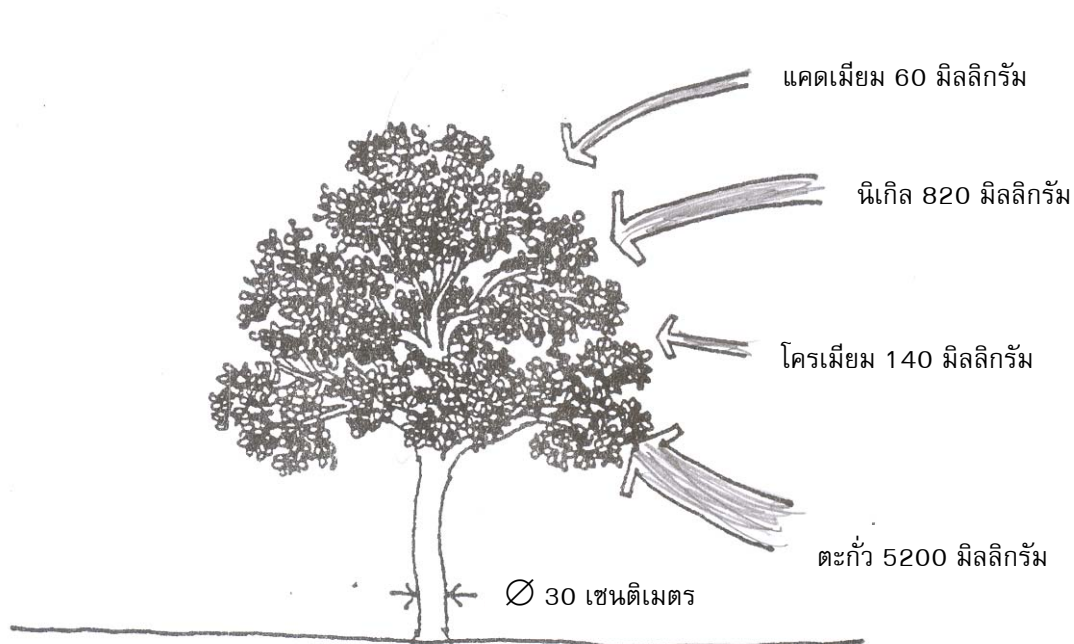
มีหลายคนสงสัยว่าเหตุใดกรุงเทพฯ จึงร้อนกว่าสิงคโปร์ทั้ง ๆ ที่อยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรมากกว่าเรา ท่านที่เคยไปประเทศสิงคโปร์หรือเคยได้ยินได้ฟังกิตติศัพท์ถึงความอุดมของต้นไม้ใหญ่ในสิงคโปร์มาแล้ว คงจะไม่แปลกใจว่าเหตุใดผู้นำของประเทศนั้นจึงกำหนดเป็นนโยบายใหญ่เมื่อเข้ามาบริหารประเทศไว้อย่างแน่วแน่ว่าจะทำประเทศสิงคโปร์ให้เป็นอุทยานนครให้จงได้และก็ได้มุ่งมั่นทำงานเป็นผลสำเร็จดังที่ได้ทราบกันดีแล้ว ปัจจุบันสิงคโปร์มีโรงงานผลิตออกซิเจน เครื่องฟอกอากาศ และเครื่องทำความเย็นแบบธรรมชาติมูลค่าหลายแสนล้านบาท เป็นสิ่งตอบแทนความรักที่รัฐบาลและประชาชนชาวสิงคโปร์มีต่อต้นไม้ใหญ่

ปัญหาของต้นไม้ใหญ่

สิ่งใดที่มีประโยชน์ก็มักจะให้โทษหรือก่อปัญหาได้ ต้นไม้ใหญ่ก็เช่นเดียวกัน ต้นไม้ขนาดใหญ่มักมีปัญหาติดตามมาหลายประการเป็นต้นว่า ระบบรากจัดพื้นหรือรากอุดท่อน้ำกิ่งขนาดใหญ่หรือต้นไม้ทั้งต้นหักหล่นทับบ้านหรือรถยนต์เมื่อเกิดพายุ ไม่นับรวมการร่วงของใบ ดอก หรือฝักร่วงหล่น ให้กวาดทำความสะอาดเป็นกิจวัตร นอกจากนี้ กิ่งไม้ของต้นไม้ใหญ่ยังเกะกะกีดขวางสายไฟฟ้า โทรศัพท และทำให้ไฟฟ้าลัดวงจร ไฟดับเมื่อมีพายุอีกด้วย ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากพิจารณาให้ดีและมองในมุมกลับแล้วเราจะพบว่าต้นไม้ไม่ได้เป็นปัญหา ต้นไม้ไม่ได้เป็นต้นเหตุ ต้นไม้อยู่เฉย ๆ กับที่ ต้นไม้อยู่ในโลกมาก่อนมนุษย์นับร้อย ๆ ล้านปีแล้ว ดังนั้น มนุษย์จึงควรเรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกับต้นไม้โดยสันติและยอมรับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากต้นไม้ เปรียบเสมือนกับเราที่เรียนรู้ ยอมรับ การอยู่กับเด็ก ซึ่งมีปัญหามากมายเป็นธรรมดาของเด็ก ซึ่งถ้าเรารักเด็กเอาใจใส่ดูแล อบรมสั่งสอน และฝึกฝนก็จะมีปัญหา การกวาดใบไม้เป็นกิจวัตรทำให้ร่างกายสมบูรณ์ มีสมาธิ และเกิดปัญญาได้เหมือนกันถ้าเรารักมัน

ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิตจึงย่อมมีการเจริญเติบโต มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนมนุษย์และสัตว์เพียงแต่ต้นไม้มีอายุยืนกว่าและดูเหมือนว่าจะอยู่ไปได้โดยไม่สิ้นสุด หากไม่เกิดพายุ หักโค่นถูกฟ้าผ่าหรือถูกโรคเชื้อราและแมลงกัดกินจนตายไป

ดังนั้น การดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่ให้ถูกต้องตามกาลเวลาที่เหมาะสม ย่อมจะช่วยให้ต้นไม้มีอายุยืนยาว และก่อให้เกิดปัญหาน้อยลงหรือไม่มีปัญหาเลย

รูปที่ 5 การดูดซึมธาตุโลหะหนักจากอากาศต่อปีของต้นไม้

ต้นไม้ขนาดใหญ่ 1 ต้น สามารถดูดสารพิษประเภทโลหะหนักใน 1 ปี ได้ดังนี้

แคดเมียม	60 มิลลิกรัม
นิกเกิล	820 มิลลิกรัม
โครเมียม	140 มิลลิกรัม
ตะกั่ว	5,200 มิลลิกรัม

- ♦ ต้นไม้พุ่มและต้นไม้ใหญ่ที่ปลูกหนาแน่นเป็นแถบ จะช่วยลดเสียงรบกวนจากรถยนต์ได้มาก
- ♦ ต้นไม้มีผิวใบประมาณ 150 ตารางเมตร จะผลิตออกซิเจนเพียงพอสำหรับมนุษย์ 1 คนภายใน 1 ปี
- ♦ ต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นหนาแน่นบนเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ ซึ่งจะมีผิวใบประมาณ 50,000 ตารางเมตร จะดูดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศได้ 900 กก./ชม. และคายออกซิเจน 600 กก./ชม.
- ♦ ในแสงสว่างปกติ ใบไม้ 1 ตารางเมตร จะผลิตน้ำตาลได้ 1 กรัม/ชม.

- ◆ ต้นไม้ทั้งโลกจะผลิตก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ 100 พันล้านตัน/ปี
- ◆ ต้นไม้ช่วยให้ร่มเงาแก่คนเดินถนน
- ◆ ต้นไม้ช่วยปิดบังความอูจาดน่าเกลียดของอาคารและป้ายโฆษณา
- ◆ ต้นไม้มีผลทางด้านจิตวิทยาให้คนรู้สึกร่มเย็น สุขใจ
- ◆ ต้นไม้เป็นที่อยู่อาศัยของนกและสัตว์ต่าง ๆ ร่วมกับมนุษย์ในเมือง

ข้อความและรูปภาพข้างทำยนี้ ได้หยิบยืมมาจากบางตอนของหนังสือเรื่องการอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ในงานก่อสร้าง-เทคนิคและการศัลยกรรมของผู้เขียน ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการเตรียมจัดพิมพ์เป็นเล่ม กล่าวถึงปัญหาของการอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ในงานก่อสร้าง วิธีการอนุรักษ์ ตลอดจนเทคนิคและการศัลยกรรมต้นไม้ใหญ่ ซึ่งรวบรวมจากตำราต่างประเทศหลายเล่มและจากประสบการณ์ในวิชาชีพภูมิสถาปัตยกรรม

รูปที่ 6 ต้นจามจุรีอีกต้นหนึ่ง ซึ่งตายลงเนื่องจากการก่อสร้าง เป็นต้นที่สถาปนิกกำหนดให้เก็บรักษาไว้ แต่ไม่ได้มีการดำเนินการที่ถูกต้อง

การก่อสร้างก่อให้เกิดปัญหาแก่ต้นไม้ใหญ่หรือกลับกันอย่างไร

การก่อสร้างทำให้สิ่งแวดล้อมของต้นไม้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีผลกระทบกระเทือนต่อระบบและส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงมีมากเกินที่ต้นไม้จะทนได้ ต้นไม้ก็จะตาย ในทางกลับกันต้นไม้ใหญ่ก็เกะกะกีดขวางการก่อสร้าง ถ้าไม่มีต้นไม้ใหญ่งานก่อสร้างก็ทำได้รวดเร็วขึ้นไม่สิ้นเปลืองเงินค่าอนุรักษ์